

กลวิธีการกล่าวขอโทษในนวนิยายไทย

Apologizing Strategies in Thai Novels

วัฒนา แชม่วงษ์¹ / วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์² / วิภาวรรณ อยู่เย็น⁴
Wattana Chamwong / Wilaiwan Khanitthanan / Wipawan Yooyen

^{1, 3} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Thai Language Program, Faculty of Humanities, Kasetsart University

² สาขาวิชาไทยศึกษาวิทยาลัยนานาชาติ ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thai Studies Program, Pridi Banomyong International College, Thammasat University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการกล่าวขอโทษที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 5 ช่วงสมัย (ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2444 – 2555) จำนวน 40 เรื่อง ผลการวิจัย พบว่า การกล่าวขอโทษในนวนิยายไทยมี 2 ประเภท คือ 1) การกล่าวขอโทษแบบตรง ที่ปรากฏถ้อยคำแสดงเจตนาในการขอโทษ เช่น “ขอโทษ” “เสียใจ” และ 2) การกล่าวขอโทษแบบอ้อม ซึ่งจะไม่ปรากฏคำว่า “ขอโทษ” “เสียใจ” แต่จะใช้ถ้อยคำอื่นที่แสดงเจตนาในการขอโทษ ซึ่งกลวิธีการกล่าวขอโทษในนวนิยายไทยมี 7 กลวิธี ได้แก่ 1) การกล่าวถ้อยคำแสดงเจตนาขอโทษ 2) การให้เหตุผล 3) การยอมรับผิด 4) การกล่าวแก้ตัว 5) การเสนอชดใช้ 6) การทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น และ 7) การขอร้อง

Abstract

The purpose of this research was to analyze apologizing strategies found in 40 Thai novels during 5 periods (from 1901 to 2012). The result revealed that there were two types of apologizing patterns found in Thai novels which were 1) direct apologizing by using an explicit expression of apology with the words “sorry” and “regret”, and 2) indirect apologizing without the words “sorry” and “regret”, but other expressions for apologizing were used. There were 7 apologizing strategies in Thai novels which were 1) an explicit expression of apology, 2) giving reasons, 3) confessing, 4) making an excuse, 5) compensating, 6) trying to make the hearer feels better and 7) requesting.

บทนำ

การขอโทษเป็นการใช้ภาษาในการแสดงความรับผิดชอบต่อความผิดที่เกิดขึ้นโดยใช้คำพูด (Holmes, 1990) นอกจากนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554 (2556 : 171) ได้กล่าวว่าการขอโทษหมายถึง “การขอให้ยกเว้นโทษ” “การใช้เป็นคำสุภาพเมื่อรู้สึกว่าจะเป็นการล่วงเกินผู้อื่น” ดังนั้นการขอโทษจึงเปรียบเหมือนการแสดงความรับผิดชอบและการชดใช้ความผิดของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟัง เพื่อช่วยรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในสังคม ถึงแม้ว่าการขอโทษไม่ได้ทำให้ความเสียหายหมดไป แต่มีผลด้านจิตใจกับผู้ฟังคือทำให้ผู้ฟังรู้สึกหรือรับรู้ว่าคุณกล่าวขอโทษเสียใจและสำนึกผิดในสิ่งที่ได้ทำลงไปโดยไม่ได้ตั้งใจ

ในทฤษฎีความสุภาพของ Brown and Levinson (1987) การขอโทษจัดเป็นวัจนกรรมที่เปรียบเหมือนการชดใช้ความผิดของผู้พูด ในขณะที่เดียวกันการขอโทษก็ทำให้ผู้ฟังเสียหน้าเพราะเท่ากับผู้พูดยอมรับว่าตนทำผิด ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ถ้อยคำที่คุกคามหน้าของตนเอง ซึ่งจากแนวคิดเรื่อง ความสุภาพต่อตนเอง (self-politeness) ของ Chen (2001) ที่กล่าวว่า การขอโทษทำให้ผู้พูดรู้สึกเสียหน้า แต่เพื่อต้องการรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้พูดและผู้ฟังให้ดำเนินต่อไปได้ ผู้พูดจึงต้องแสดงความสุภาพด้วยการกล่าวขอโทษ ซึ่งผู้พูดจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะเลือกใช้การกล่าวขอโทษแบบตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างชัดเจน หรือจะกล่าวขอโทษแบบอ้อมเพื่อให้ผู้ฟังตีความหมายจากถ้อยคำว่าผู้พูดมีเจตนาที่จะขอโทษ การศึกษาเรื่องวัจนกรรมการกล่าวขอโทษในงานวิจัยของคนไทย และของต่างชาติส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ของการใช้กลวิธีการกล่าวขอโทษที่แปรตามน้ำหนักความผิด สถานภาพทางสังคม เช่น เพศ อาชีพ และอายุ ดังงานของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541) จีร์รัตน์ เพชรรัตน์โมรา (2544) อันธิกา ธรรมนิยม (2549) หรือการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการกล่าวขอโทษระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติ เช่นงานของวรวรรณเฟื่องจรศักดิ์ (2548) งานของ Bergman and Kasper (1991) หรืองานของ SongthamalIntachakra (2001) ซึ่งจากการสำรวจยังไม่มียานวิจัยใดศึกษาวิธีการกล่าวขอโทษที่ปรากฏในบทสนทนาของตัวละครในนวนิยายไทย ซึ่ง

ถือว่าบทสนทนาในนวนิยาย หรือการใช้ภาษาของตัวละครในนวนิยายใช้ภาษาในชีวิตจริงของมนุษย์ ตลอดจนเหตุการณ์ สถานการณ์ หรือบริบทต่างๆ ในสังคมเป็นเรื่องราวที่เสมือนจริงมากที่สุด ดังที่รินฤทัย สัจจพันธุ์ (2556 : 9-100) ได้กล่าวไว้ว่า “นวนิยายสามารถสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม เปรียบเสมือนกระจกเงาบานใหญ่ที่สะท้อนให้รู้จักชีวิต รู้จักสังคม รู้จักมนุษย์ ฉะนั้นนวนิยายย่อมมีสาระและแนวคิดอันดูดซับมาจากสังคม ทั้งนี้เพราะนวนิยายจะเกิดขึ้นมาตามจินตนาการของผู้เขียน แม้โครงเรื่องและพฤติกรรมของตัวละครเป็นเรื่องที่ผู้เขียนแต่งขึ้นมากก็ตาม แต่ผู้เขียนก็ได้ถ่ายทอดแบบมาจากบุคคลและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมตามช่วงเวลาที่เขาเขียน” ดังตัวอย่าง

สถานการณ์: เกรียงกล่าวขอโทษมิถิ (ภรรยา น้อง) เนื่องจากปาไลกา (บุตรสาวของเกรียง) ทำร้ายร่างกายมิถิ

(1) เกรียง : ขอโทษ ผมขอโทษมิถิโธ่! เจ็บมากไหมหือเด็กคนนี้นั้นทั้งดื้อทั้งไม่มีมารยาทอย่าถือสาเลยนะ ผมบกรวดดูแลไม่ดีเอง

(ได้เงาตะวัน, 2543 : 214)

จากตัวอย่าง (1) จะเห็นว่าแม้ผู้พูดจะไม่ได้ทำผิดโดยตรง แต่ในสถานภาพความเป็นพ่อที่บุตรสาวของตนกระทำผิด (ทำร้ายร่างกายผู้ฟัง) ผู้เป็นพ่อจึงต้องรับผิดชอบในความผิดนั้นด้วย ซึ่งจะพบว่า ผู้พูดแสดงพฤติกรรมการกล่าวขอโทษถึง 5 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ถ้อยคำแสดงเจตนาขอโทษ ด้วยคำว่า “ขอโทษ” และ “ผมขอโทษ” 2) กลวิธีการทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้นด้วยการแสดงความห่วงใยจากข้อความ “โธ่ เจ็บมากไหมหือ” 3) กลวิธีการตำหนิผู้อื่น จากข้อความ “เด็กคนนี้นั้นทั้งดื้อทั้งไม่มีมารยาท” 4) กลวิธีการขอร้องให้ผู้ฟังอภัยในความผิด จากข้อความ “อย่าถือสาเลยนะ” และ 5) กลวิธีการยอมรับผิดด้วยการตำหนิตนเอง จากข้อความ “ผมบกรวดดูแลไม่ดีเอง”

สถานการณ์ข้างต้นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิธีการกล่าวขอโทษในนวนิยายไทยว่ามีการใช้กลวิธีการกล่าวขอโทษอย่างไรในสถานการณ์ความผิดที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การอธิบายเรื่องการใช้ภาษาในการกล่าวขอโทษที่พบในนวนิยายไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีวิธีการกล่าวขอโทษในนวนิยายไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลจากบทสนทนาในนวนิยายไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2444 – 2555 (โดยศึกษาจากนวนิยายไทยที่เกิดขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.2444 จนกระทั่งถึงนวนิยายไทยในปัจจุบัน คือ ปี พ.ศ.2555) เพื่อเป็นตัวแทนการกล่าวขอโทษของคนไทย

2. ศึกษาเฉพาะถ้อยคำที่แสดงการกล่าวขอโทษของคนไทย โดยไม่รวมการใช้ภาษาท่าทาง หรือกิริยาอาการต่างๆ ของตัวละครในนวนิยาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวจนกรรมกรการกล่าวขอโทษทั้งของไทยและต่างประเทศ

2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาข้อมูลบทสนทนาในนวนิยายเพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีวิธีการกล่าวขอโทษและแบ่งช่วงสมัยของนวนิยายได้ทั้งหมด 5 ช่วงสมัยตามแนวคิดของ รื่นฤทัย สัจจพันธ์ (2548 : 16-28) และอุดม รุ่งเรืองศรี (2527:67-148) ตามสภาพสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงซึ่งสามารถมองเห็นพัฒนาการในการนำเสนอเนื้อหาในนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต แนวคิด ความเชื่อ หรือสภาพสังคมในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างชัดเจน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลการกล่าวขอโทษพิจารณาจากเงื่อนไขการเกิดที่เหมาะสมของวจนกรรมกรการขอโทษตามแนวคิดของ Searl (1969) ซึ่งกำหนดไว้ว่าวจนกรรมกรการขอโทษต้องมีลักษณะครบทั้ง 4 ประการ ได้แก่ 1) เงื่อนไขที่เกี่ยวกับเนื้อความ หมายถึง การที่ผู้พูดได้กล่าว หรือกระทำบางสิ่งบางอย่างต่อผู้ฟัง 2) เงื่อนไขปัจจัยพื้นฐาน หมายถึง การที่ผู้พูดเชื่อว่าได้แสดงคำพูดหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อผู้ฟัง 3) เงื่อนไขความจริงใจ หมายถึง การที่ผู้พูดต้องการแสดงให้

ผู้ฟังทราบว่าผู้พูดตระหนักถึงความผิดและยอมรับผิด 4) เงื่อนไขบอกสาระสำคัญ หมายถึง การที่ผู้พูดแสดงความรับผิดชอบในคำพูดหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อผู้ฟังด้วยการกล่าวขอโทษ จากเกณฑ์ทั้ง 4 ลักษณะนี้ ผู้วิจัยจะนำไปใช้ตัดสินว่าข้อความใดแสดงการกล่าวขอโทษ และข้อความใดไม่ใช่การกล่าวขอโทษ ซึ่งในข้อความที่เข้าเกณฑ์การกล่าวขอโทษ ผู้วิจัยจะพิจารณาต่อไปว่า ถ้อยคำใดแสดงคำกล่าวขอโทษที่ชัดเจนตามรูปภาษา เช่น มีคำว่า ขอโทษ ขออภัย เสียใจ จะถือว่าถ้อยคำนั้นเป็นการกล่าวขอโทษแบบตรง และหากถ้อยคำใดปรากฏรูปภาษาที่ไม่ชัดเจน ต้องใช้บริบทในการตีความ จะจัดให้ถ้อยคำหรือข้อความนั้นเป็นการกล่าวขอโทษแบบอ้อม

4. สรุปผลและอภิปรายผล

5. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณานาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากข้อความที่แสดงการกล่าวขอโทษในนวนิยาย 5 ช่วงสมัย จำนวน 40 เรื่อง ผู้วิจัยได้นำวจนกรรมกรการกล่าวขอโทษทั้งหมดมาจัดเป็นกลวิธีพบว่า การกล่าวขอโทษที่พบในนวนิยายไทยมีทั้งสิ้น 7 กลวิธี ได้แก่

1. การกล่าวแสดงเจตนาขอโทษ
2. การให้เหตุผล
3. การยอมรับผิด
4. การกล่าวแก้ตัว
5. การเสนอขอใช้
6. การทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น
7. การขอร้อง

การกล่าวขอโทษในแต่ละกลวิธียังสามารถจำแนกเป็นกลวิธีย่อยได้อีก ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า บางข้อความมีการสื่อเจตนาที่เหมือนกัน แต่ใช้รูปภาษาต่างกัน เช่น การกล่าวคำว่า “ขอโทษ” กับ “เสียใจ” ผู้พูดมีเจตนาในการกล่าวขอโทษเมื่อทำผิด แต่ใช้ถ้อยคำที่ต่างกัน ดังตัวอย่าง สถานการณ์มาช้า

(4) ประภา : เสียใจที่มาช้าไป คนขับรถเป็นไข้ (ศัตรูของเจ้าหล่อน, 2514 : 104-105)

(5) แก้วแก้วเพ็กเตียง : ขอโทษ ผมมาช้าไปหน่อย รมันติด

(จะเก็บรักไว้มิให้หลุดลอย, 2547 : 80)

จากตัวอย่าง (4) และ (5) จะเห็นว่าในสถานการณ์เดียวกัน ผู้พูดในตัวอย่าง (4) ใช้การแสดงเจตนาในขอโทษด้วยคำว่าเสียใจ ส่วนในตัวอย่าง (5) ใช้คำว่า ขอโทษ โดยทั้งสองตัวอย่างนั้น ได้อธิบายเหตุผลประกอบการสื่อเจตนาขอโทษด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกล่าวคำขอโทษและการกล่าวคำแสดงความเสียใจถือเป็นการกล่าวคำเพื่อแสดงเจตนาในการกล่าวขอโทษเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างในแง่ที่ว่า เมื่อผู้พูดกล่าวคำว่าขอโทษ ผู้พูดมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อบอกให้ผู้ฟังรู้ว่าตนสำนึกในความผิดที่ได้ทำต่อผู้ฟัง และต้องการขอโทษ โดยไม่ได้มีจุดมุ่งหมายหลักที่จะบอกว่าตนเสียใจที่ได้กระทำผิดต่อผู้ฟัง ในขณะที่เมื่อผู้พูดกล่าวคำแสดงความเสียใจ ผู้พูดมีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงการขอโทษและการแสดงความรู้สึกเสียใจที่ผู้พูดได้กระทำผิดต่อผู้ฟังไปในคราวเดียวกัน

ดังนั้น ด้วยกลวิธีการวิเคราะห์เช่นเดียวกันนี้ ผู้วิจัยจึงจำแนกกลวิธีการกล่าวขอโทษเป็น 7 กลวิธีใหญ่ 14 กลวิธีย่อย ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 และขอนำเสนอรายละเอียดของกลวิธีการกล่าวขอโทษในแต่ละกลวิธี ดังนี้

1. การกล่าวแสดงเจตนาขอโทษการแสดง

วจนกรรมการขอโทษของกลวิธีนี้ถือเป็นกลวิธีที่สามารถสังเกตได้ง่ายที่สุดโดยสามารถสังเกตได้จากการใช้รูปภาษาที่บอกอย่างตรงไปตรงมาว่าผู้พูดนั้นกำลังขอโทษผู้ฟังอยู่โดยผู้พูดจะมีการใช้คำว่าขอโทษ ขอประทานโทษขอโทษที่ ขออภัย ขอประทานอภัย ซึ่งในภาษาไทยนั้นถือว่าการกล่าวคำเหล่านี้ถือเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการสื่อเจตนาที่จะแสดงความขอโทษของคนในสังคมไทย การแสดงวจนกรรมการขอโทษกลวิธีนี้ จำแนกได้เป็น 3 กลวิธีย่อย ดังนี้

1.1 การกล่าวคำขอโทษ จากการศึกษาการใช้

คำกล่าวขอโทษในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2444-2555 พบว่า ผู้พูดจะใช้คำกล่าวขอโทษ 11 คำ ได้แก่คำว่าขอโทษ กราบขอโทษ กราบขอประทานโทษ ประทานโทษ ขอประทานโทษ รับประทานโทษ ขอรับประทานโทษ ขออภัย ขอประทานอภัย ขอขมา และโทษที่

(6) ชาญเวช : ขอโทษจริงๆ นะครับ เย็นนี้ผมเผอิญมีธุระด่วนเข้ามา ขอเลิกนัดไปก่อนนะครับ

(ขอยกเลิกนัด)

(โงงสีเทา, 2554: 589)

(7) สมร : ดิฉันขออภัยค่ะที่ผิดนัดและขอความกรุณาผิดอีกสักครั้งเถอะนะจ๊ะ

(ผิดนัดชำระค่าเช่าบ้าน)

(โลกสันนิวาสน, 2548 : 24)

(8) ประสงค์ : รับประทานโทษเป็นความคิดที่รู้แล้วว่าคุณไม่สบายใจ แต่กลับเอาเรื่องที่ไม่ชอบมาพูดให้ฟังเสียใจมาก โปรดยกโทษให้ด้วย

(ศัตรูของเจ้าหล่อน, 2514 : 98)

1.2 การกล่าวคำแสดงความเสียใจ

การแสดงวจนกรรมนี้ ผู้พูดต้องการแสดงเจตนาในการขอโทษและสำนึกในความผิดที่เกิดขึ้นให้ โดยได้แสดงความเสียใจกับการกระทำของตน ซึ่งการกระทำนั้นมีเหตุให้เกิดความเสียหายต่อผู้ฟัง หรืออาจทำให้ผู้ฟังไม่พอใจ ไม่สบายใจ ทำให้ผู้ฟังรู้สึกเสียหน้าผู้พูดจึงกล่าวคำว่า “เสียใจ” เพื่อให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดรู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

(9) นิลวณิช : ดิฉันทำให้คุณถูกรังแกจนไปด้วยเสียใจจริงๆค่ะ

(ทำให้ผู้ฟังไม่สบายใจ)

(ปมพิศวาส, ล.2, 312)

(10) หลวงปราโมทย์ : เสียใจมากที่ทำให้คุณโกรธ มีบางที่จะลบล้างได้อย่างไรบ้าง

(ทำให้ผู้ฟังโกรธ)

(ความผิดครั้งแรก, 2505 :107)

ตัวอย่าง (9) และ (10) ผู้พูดกล่าวคำว่า “เสียใจ” เป็นการแสดงให้ผู้ฟังรับรู้ว่าคุณพูดต้องการขอโทษ และรู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงแสดงการยอมรับความผิดที่เกิดขึ้น จะสังเกตได้ว่า มีการใช้วลีแสดงปริมาณ “จริงๆ” และ “มาก” เป็นการเพิ่มน้ำหนักของความเสียใจและความต้องการขอโทษต่อผู้ฟังอย่างแท้จริง

1.3 การขอให้ผู้ฟังยกโทษ

การขอให้ผู้ฟังยกโทษ จัดเป็นการการกล่าวถ้อยคำแสดงเจตนาในการขอโทษ เนื่องจาก ผู้พูดได้แสดงการยอมรับผิด และต้องการให้ผู้ฟังไม่ถือสาเอาผิด รวมทั้งขอให้ยกโทษให้กับความผิดที่ผู้พูดได้ละเมิดผู้ฟัง ซึ่งการขอให้ยกโทษ มีความหมายเช่นเดียวกับการขอโทษ

(11) ฉาย : ยกโทษให้พ่อด้วย หนู ริน่า
(ปกปิดความผิด)
(ใต้เงาตะวัน, 2543: 1)

(12) อุ้ม : ยกโทษให้ฉันเถอะ คุณเล็กฉันทนไม่ได้จริงๆ ที่เห็นตาหลวงนั้นกระเซะเข้าไปใกล้เธอตลอดเวลา

(มีปากเสียงกับผู้ฟังเพราะความหึงหวง)
(ผู้ตี, 2514 : 58 – 59)

ตัวอย่าง (11) และ (12) เมื่อผู้พูดกระทำผิดต่อผู้ฟัง ผู้พูดไม่ได้กล่าวเพียงแค่คำขอโทษ แต่ผู้พูดมีเจตนาที่จะเรียกร้องให้ผู้ฟังให้อภัยในความผิดนั้น โดยขอให้ผู้ฟังยกโทษ หรือให้อภัยในความผิดที่ผู้พูดได้กระทำลงไป เป็นที่สังเกตว่า ผู้พูดจะใช้คำว่า “ยกโทษ” แทนคำว่า “ขอโทษ” หรือ “เสียใจ” ในกรณีที่ผู้พูดตระหนักว่าตนได้กระทำความผิดที่รุนแรงต่อผู้ฟัง ในกรณี (11) ผู้พูดไปแอบมีภรรยาบ่อย และมีลูกกับภรรยาบ่อย โดยปกปิดเรื่องนี้กับครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นความผิดรุนแรงทั้งในด้านสภาพจิตใจ ศีลธรรม และกฎหมาย เมื่อผู้พูดตระหนักว่าเป็นความผิดที่รุนแรง ผู้พูดจึงต้องการให้ผู้ฟังยกโทษให้ตน มากกว่าต้องการกล่าวเพียงคำว่า “ขอโทษ”

2. การให้เหตุผล

การให้เหตุผล คือ กลวิธีที่ผู้พูดใช้ขอโทษ และกล่าวชี้แจง หรืออธิบายเหตุผลของการกระทำผิด โดยผู้พูดมีเจตนาที่จะให้ข้อมูลหรือบอกสาเหตุที่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่ทำให้ผู้พูดกระทำผิด และความผิดนั้นเป็นความผิดที่ผู้พูดไม่ต้องการให้เกิดขึ้น ผู้พูดจึงพยายามแสดงเหตุผลความจำเป็นเพื่อเป็นการลดความรับผิดชอบ

หรือลดน้ำหนักความผิดที่ได้ล่วงเกินผู้ฟังดังตัวอย่าง

(13) ประดิษฐ์ : กันเสียใจเหลือเกิน ไปรับลื้อที่สถานีไม่ทัน กันต้องอยู่เสียที่โรงเรียนจนเย็น พอไปถึงเขาก็บอกว่ารถมาถึงเสียนานแล้ว
(ละครแห่งชีวิต, 2545,2546 : 270)

(14) สุนัย : ขอโทษเถอะจวน ฉันกำลังเครียดและไม่อยากเห็นหน้าใครเลยสักคนเดียว
(ความคิดคำนึง, 2546 : 202)

ตัวอย่าง (13) และ (14) ผู้พูดกล่าวแสดงเจตนาในการขอโทษ โดยกล่าวว่า “ขอโทษ” และ “เสียใจ” และตามด้วยการอธิบายเหตุผลของการกระทำผิด เพื่อแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดไม่ได้ตั้งใจที่จะทำผิดต่อผู้ฟัง แต่ผู้พูดมีเหตุผล หรือความจำเป็นมาเป็นตัวกำหนดให้ผู้พูดทำผิดต่อผู้ฟังอย่างไม่ตั้งใจ

3. การยอมรับผิด

การแสดงวัจนกรรมการขอโทษด้วยกลวิธีนี้ ผู้พูดจะใช้รูปภาษาเพื่อสื่อความหมายเพื่อบอกให้ผู้ฟังรู้ว่าตนคือผู้กระทำความผิดเป็นเหตุที่ทำให้ผู้ฟังได้รับความเสียหายซึ่งอาจจะเสียหายทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน และกล่าวเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นลักษณะเด่นของการแสดงวัจนกรรมการขอโทษด้วยกลวิธีนี้คือผู้พูดจะกล่าวถึงการกระทำซึ่งเป็นความผิดของตนการแสดงวัจนกรรมการขอโทษนี้ จำแนกเป็น 5 กลวิธีย่อย ได้แก่การตำหนิตนเองการกล่าวโทษตนเอง การบอกว่าผู้พูดทำผิด การแสดงความรู้สึกผิดหรือสำนึกในความผิดและการขอรับโทษ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การตำหนิตนเอง

การแสดงวัจนกรรมการขอโทษด้วยกลวิธีนี้ ผู้พูดจะใช้รูปการใช้ภาษาเพื่อกล่าวตำหนิตนในการกระทำความผิดของตนเองหรือกล่าวในเชิงลงโทษตนเองเพื่อแสดงให้เห็นว่าข้อบกพร่องดังกล่าวเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความผิดพลาดจนนำไปสู่การกระทำความผิดนอกจากนั้นผู้พูดอาจตำหนิตนเองโดยไม่ได้กล่าวถึงข้อบกพร่องของตน แต่กล่าวเป็นเชิงตัดสินลงโทษตนเองว่าเป็นผู้กระทำ

ผิด หรือเป็นคนไม่ดีที่กระทำผิดจนทำให้ผู้ฟังได้รับความเสียหายดังตัวอย่าง

(15) เสาวรีย์ : เราเสียใจสิ่งที่เกิดเรื่อง เรามันหุบเขาไปหน่อย ตัวอย่างโกรธเราเลยนะ

(ให้ข่าวทำลายชื่อเสียง)

(นางเอก, ล.2, 2552 : 415)

(16) นักศึกษา : ผมขอโทษครับ ผมขอโทษอาจารย์เก่งสั่งให้ผมมาหยิบตะปูครับ พอตีภาพที่แขวนมันหลุด เกรงมันจะหล่นใส่แขกผมเลยรีบไปหน่อยครับ

(เหยียบเท้า)

(นิยายในสายหมอก, 2553 : 291)

ตัวอย่าง (15) และ (16) ผู้พูดกล่าวดำเนินถึงพฤติกรรมของตนเองที่ส่งผลให้มีความผิดพลาดเกิดขึ้น จนเป็นเหตุให้ผู้ฟังไม่พอใจ หรือเกิดผลเสียต่อผู้ฟัง อย่างไรก็ตามสิ่งที่สังเกตได้ว่า ผู้พูดใช้วลี “...ไปหน่อย” ต่อท้ายคำกริยาที่แสดงถึงพฤติกรรมของผู้พูดที่ทำให้ผู้ฟังเสียหาย เพื่อแสดงถึงการลดระดับความรุนแรงของการกระทำผิดพลาดของผู้พูด

3.2 การกล่าวโทษตนเอง

การแสดงวัจนกรรมนี้ผู้พูดจะใช้รูปการใช้ภาษาที่กล่าวในเชิงลงโทษตนเองว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการกระทำที่ผิดพลาดของตน ซึ่งนำไปสู่ความเสียหายต่อผู้ฟังผู้พูดจะใช้ถ้อยคำเชิงตัดสินลงโทษตนเองว่าเป็นผู้กระทำผิด หรือเป็นคนไม่ดีที่กระทำผิดจนทำให้ผู้ฟังได้รับความเสียหาย ดังตัวอย่าง

(17) เชิด : เสียใจที่เล่นสนุกมากเกินไปจนทำให้ฉวีโกรธ

(ทำให้ผู้ฟังโกรธ)

(โลกละคร : 505)

(18) แม่ของหนึ่ง : แม่ขอโทษ แม่ขอโทษที่ทำให้ทุกอย่างมันเป็นอย่างนี้ แม่ตัดสินใจผิดตั้งแต่แรก

(ทำให้ชีวิตครอบครัวไม่สมบูรณ์)

(ชอย3สยามสแควร์, 2549 : 368)

ตัวอย่าง (17) และ (18) ผู้พูดกล่าวโทษตัวเองโดยพูดถึงความผิดพลาดที่ตนเป็นผู้กระทำ ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ฟัง กลวิธีนี้แตกต่างจากกลวิธีการดำเนินตนเองตรงที่ผู้พูดจะกล่าวถึงข้อบกพร่องของตน และข้อบกพร่องนั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้พูดกระทำผิด

3.3 การบอกว่าผู้พูดทำผิด

การกล่าวขอโทษด้วยกลวิธีนี้ ผู้พูดจะพูดถึงการกระทำที่เป็นความผิดของตนเอง อาจใช้รูปประโยคที่ประกอบด้วยประธานบุรุษที่ 1 หรืออาจละประธานบุรุษที่ 1 แต่ผู้ฟังจะสามารถตีความได้ว่า ผู้พูดกำลังบอกผู้ฟังว่าตนเป็นผู้กระทำผิด ตามด้วยการกล่าวถึงความผิดที่ได้ทำดังตัวอย่าง

(19) หลวงปรำโมทย์ : ผมยอมสารภาพว่าผมได้ทำผิดไปแล้ว แต่เป็นความผิดของหนุ่มที่ศึกษานองทำอะไรเอาแต่ได้ ไม่ได้ตรงถึงหน้าถึงหลัง

(ปิดบังความจริงเรื่องมีภรรยาแล้ว)

(ความผิดครั้งแรก : 115-116)

(20) ทิวสัก : ผมอยากขอโทษคุณดา ถ้าเรื่องทั้งหมดทำให้คุณดาไม่พอใจ ผมเป็นคนต้นคิดเรื่องนี้ ร่วมปกปิดความจริง ซึ่งไม่ควรทำเลย

(ปิดบังความจริงเพื่อผลประโยชน์)

(นิยายในสายหมอก, 2553 : 324)

ตัวอย่าง (19) และ (20) ผู้พูดจะกล่าวยอมรับว่าตนเองเป็นผู้กระทำผิด จะสังเกตได้ว่าผู้พูดจะใช้สรรพนามผม ซึ่งเป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 ซึ่งหมายถึงการกล่าวตัวผู้พูดเองเป็นผู้กระทำผิด

3.4 การแสดงความรู้สึกผิดหรือสำนึกในความผิด

การแสดงวัจนกรรมการขอโทษกลวิธีนี้ ผู้พูดจะใช้คำกล่าวที่แสดงความรู้สึกของตนเกี่ยวกับการกระทำของตนที่ทำให้ผู้ฟังได้รับความเสียหาย ทำให้ผู้พูดรู้สึกผิดต่อผู้ฟัง การใช้กลวิธีแสดงความรู้สึกผิดของผู้พูด ดังตัวอย่าง

(21) โยชน์ : ผมได้สำนึกในความผิดที่ทำไปแล้วจึงมากราบเท้าขอสารภาพผิด

(ทำให้วงศ์ตระกูลเสื่อมเสียชื่อเสียง)
(โลกละคร, 2507 : 86)

(22) โยชน : ผมเป็นลูกอกตัญญู รู้สึกตัวผิด จึง
มากกราบแทบเท้าสารภาพโทษ
(ทำให้วงศ์ตระกูลเสื่อมเสียชื่อเสียง)
(โลกละคร, 2507 : 87)

3.5 การขอรับโทษ

การกล่าวขอโทษด้วยกลวิธีนี้ ผู้พูดจะพูดถึง
การกระทำที่เป็นความผิดของตนเอง อาจใช้รูปประโยค
ที่ประกอบด้วยประธานบุรุษที่ 1 หรืออาจละประธาน
บุรุษที่ 1 แต่ผู้ฟังจะสามารถตีความได้ว่า ผู้พูดกำลังบอก
ผู้ฟังว่าตนเป็นผู้กระทำผิดแล้วจึงตามด้วยการกล่าวเพื่อ
แสดงความรับผิดชอบในการทำผิดของตน ด้วยการขอรับ
โทษจากการทำผิดนั้น โดยอาจให้ผู้ฟังเป็นผู้ตัดสิน หรือผู้
พูดอาจจะระบุถึงโทษที่ตนเองควรได้รับจากการทำผิดนั้น
ดังตัวอย่าง

(23) รัญจวน : คุณตาจะลงโทษหนูอย่างไรหน
ยอมรับทั้งนั้น ที่อาจเอื้อมเข้ามาอ่านต้นฉบับเรื่องนี้ของ
คุณตาเข้า ที่แรกก็ไม่ตั้งใจอะไร นอกจากถือวิสาสะเห็น
ว่าคุณตารักใคร่เอ็นดู
(ละเมียดสิทธิ์)
(เมืองนิมิต, 2507: 127)

ตัวอย่าง (22) ผู้พูดกล่าวขอโทษแบบอ้อม คือ
ไม่มีการกล่าวคำว่า “ขอโทษ” หรือ “เสียใจ” แต่ผู้พูดใช้
การกล่าวยอมรับผิด และการยอมรับการลงโทษจากผู้ฟัง
ซึ่งถือเป็นการกล่าวขอโทษทางอ้อม เนื่องจากการยอมรับ
ผิดและการยอมรับโทษเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้พูด
ตระหนักถึงความผิดที่ได้ทำ และความผิดนั้นเป็นความ
ผิดที่มากกว่าแค่การกล่าวเพียงคำว่า “ขอโทษ” และจะ
ทำให้ความผิดนั้นหายไปจนผู้ฟังสามารถให้อภัยได้ดังนั้นผู้
พูดจึงเลือกใช้การกล่าวขอรับโทษ เพื่อให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูด
รับผิดชอบในความผิดของตนโดยการยอมรับโทษตามแต่
ที่ผู้ฟังต้องการ

4. การกล่าวแก้ตัว

การแสดงวัจนกรรมการขอโทษกลวิธีนี้ ผู้พูด
จะพยายามใช้คำพูดที่ปกป้องตัวเอง ถึงแม้จะรู้ดีว่าเป็น
ผู้กระทำผิด โดยหาเหตุผลมาสนับสนุนความคิดที่ว่า
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นความผิดของตนแต่ผู้เดียว
หรือความผิดที่เกิดขึ้นผู้พูดไม่ได้มีเจตนาในการทำผิด ผู้
พูดได้ทำผิดอาจเกิดจากเหตุผลความจำเป็น หรือความ
ไม่รู้ เพื่อเป็นการลดความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิด
ขึ้น จำแนกกลวิธีการกล่าวแก้ตัวออกเป็น 4 กลวิธีย่อย
ได้แก่ กล่าวโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น การกล่าวหาผู้พูดไม่มี
เจตนาทำผิด การอ้างว่าไม่รู้ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือ
สิ่งที่ผู้พูดจะคาดการณ์และการอ้างถึงเหตุความจำเป็น มี
รายละเอียดดังนี้

4.1 การกล่าวโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

ลักษณะสำคัญของการแสดงวัจนกรรมการ
ขอโทษกลวิธีนี้คือ ผู้พูดจะใช้คำพูดที่ทำให้ผู้ฟังคล้อยตาม
ว่าความผิดที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากผู้พูดโดยตรง แต่เกิด
จากบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นว่าเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิด
เหตุการณ์ที่ทำให้ผู้ฟังได้รับความเสียหายดังตัวอย่าง

(24) สุดจิตต์ : พี่ขอโทษที่ปิดบังเรื่องนี้ไว้นาน
แล้ว เมื่อกลับจากยุโรปใหม่ๆ คุณพ่อท่านบังคับให้ทำ
บัญชีโอนเงินหลวงสามหมื่นเศษ

(ปกปิดความจริง)
(บุรุษอาธรรม, 2522: 23)

(25) คุณพระ : พ่อขอโทษลูกมาด้วย เพราะมัน
เป็นการเหยียดเหยียดเกินที่บุรุษไปรษณีย์นำจดหมายของ
ลูกที่จำหน่ายของถึงแม่มาส่งให้กับพ่อ

(ละเมียดสิทธิ์)
(ความคิดคำนึง, 2546 : 149)

ตัวอย่าง (24) และ (25) ผู้พูดกล่าวขอโทษแบบ
ตรง โดยมีคำว่า “ขอโทษ” และให้เหตุผลของการกระทำ
ผิดว่าไม่ได้เกิดจากผู้พูดโดยตรง และได้กล่าวโทษผู้อื่น
หรือสิ่งอื่นว่าเป็นสาเหตุให้ผู้พูดต้องกระทำผิดต่อผู้ฟัง

อย่างไม่ได้ตั้งใจ

4.2 การกล่าวว่าผู้พูดไม่มีเจตนาทำผิด

การแสดงวจนกรรมการขอโทษกลวิธีนี้มีลักษณะเด่น คือ ผู้พูดจะพยายามแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดไม่ตั้งใจให้เหตุการณ์ที่เป็นความผิดนั้นๆเกิดขึ้น โดยคาดหวังให้ผู้ฟังเชื่อว่าความผิดที่เกิดขึ้นเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเกิดจากความพลั้งเผลอของผู้พูดมากกว่าเป็นการจงใจกลั่นแกล้งทำให้ผู้ฟังได้รับความเสียหาย หรือเกิดจากความปรารถนาดีของผู้พูดมีต่อผู้ฟัง ดังนั้นจึงพบว่าผู้พูดมักใช้การแสดงวจนกรรมการขอโทษกลวิธีนี้เมื่อกระทำผิดโดยไม่ตั้งใจดังตัวอย่าง

มยุรีแสดงการไม่พอใจและกล่าวต่อว่าที่ลอล่วงเกินเธอด้วยการใช้แขนซ้ายโอบรอบกายเธอ ลอลจึงได้กล่าวขอโทษมยุรี

(26) ลอล : ขอโทษมยุรี ฉันไม่ได้ตั้งใจทำให้เธอโกรธ เป็นความจริงฉันไม่เคยทำเช่นนั้นมิใช่รี

(ศัตรูของเจ้าหล่อน, 2520: 185)

(27) พนักงานเสิร์ฟ : ได้โปรดเถอะคะ หนูขอโทษ หนูไม่ได้ตั้งใจ

(ท่ากาแพกใส่ลูกค้า)

(นิยายในสายหมอก, 2553 : 13)

ตัวอย่าง (26) และ(27) ผู้พูดกล่าวขอโทษแบบตรง ด้วยการใช้คำว่า “ขอโทษ” และกล่าวแก้ตัวกับผู้ฟังว่าความผิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดที่ผู้พูดไม่ได้ตั้งใจทำให้ผู้ฟังเดือดร้อนหรือเสียหาย การใช้กลวิธีการกล่าวแก้ตัวว่าผู้พูดไม่มีเจตนาทำผิด ผู้พูดคาดหวังว่าจะช่วยทำให้ความผิดของตนลดน้อยลง และผู้ฟังจะให้อภัยในความผิดนั้น

5. การเสนอขอใช้

การเสนอขอใช้ หมายถึง การกล่าวเพื่อแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดมีความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่ผู้ฟังเพื่อเป็นการชดใช้ให้กับความผิดที่ตนเองได้กระทำ

ต่อผู้ฟังลักษณะเด่นของการแสดงวจนกรรมการขอโทษกลวิธีนี้ ผู้พูดจะใช้คำพูดแสดงให้ผู้ฟังรู้ว่าผู้พูดมีความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้กับเพื่อฟังเพื่อเป็นการชดเชยความผิดซึ่งตนเป็นผู้กระทำและผู้พูดพร้อมที่จะชดเชยความผิดที่เกิดขึ้นนั้นโดยส่วนมากจะมีคำที่บอกถึงสิ่งที่ผู้พูดจะใช้เพื่อนำมาชดเชยความผิดที่ตนกระทำ

หลวงปราโมทย์เข้าใจว่าวไลไม่พอใจตนหลังจากหลวงปราโมทย์สารภาพรักวไลในครั้งก่อน เมื่อพบกันอีกครั้งในงานเลี้ยง หลวงปราโมทย์จึงหาทางปรับความเข้าใจกับวไล โดยเขากล่าวกับวไลว่า

(28) หลวงปราโมทย์ : เสียใจมากที่ทำให้คุณโกรธ มีบางที่จะลบล้างได้อย่างไรบ้างผมเต็มใจที่จะทำเพื่อโทษของตนเอง

(ความผิดครั้งแรก, 2505: 107)

ตัวอย่าง (28) ผู้พูดการใช้การกล่าวขอโทษแบบตรง ด้วยการใช้คำว่า “เสียใจ” เพื่อแสดงการขอโทษและให้ผู้ฟังทราบว่าผู้พูดรู้สึกเสียใจในการกระทำของตนที่เป็นเหตุให้ผู้ฟังไม่พอใจ อีกทั้งผู้พูดยังต้องการแสดงความรับผิดชอบด้วยการเสนอขอชดใช้ด้วยการทำบางสิ่งบางอย่างตามแต่ที่ผู้ฟังจะกำหนด เพื่อลบล้างความผิดของผู้พูด

6. การทำให้คนฟังรู้สึกดีขึ้น

การแสดงวจนกรรมการขอโทษ กลวิธีนี้ผู้พูดจะมุ่งให้ความสำคัญกับผู้ฟังโดยพยายามแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้ฟังเป็นบุคคลที่มีความสำคัญกับผู้พูดและผู้พูดเองก็เข้าใจความรู้สึกของผู้ฟังในฐานะของผู้เสียหายว่าเป็นอย่างไร รวมถึงการพยายามใช้คำพูดเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น และยอมให้อภัยกับความผิดที่ผู้พูดได้กระทำลงไป ซึ่งกลวิธีการพยายามทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น จำแนกได้เป็น 3 กลวิธีย่อย ได้แก่ การแสดงความห่วงใย การแสดงความปรารถนาดีต่อผู้ฟังและการสัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก

6.1 การแสดงความห่วงใย

ลักษณะเด่นของการแสดงวจนกรรมการขอโทษ

กลวิธีนี้คือ ผู้พูดจะใช้ถ้อยคำที่แสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดให้ความสำคัญ และคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟังในฐานะผู้ได้รับความเสียหายว่าเป็นอย่างไร หรือรู้สึกเช่นไร โดยพูดถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ฟังซึ่งเกิดมาจากการกระทำของผู้พูด

(29) วิวัฒน์ : ผมมาเข้าไปนิดนึง ขอโทษด้วย
เรทิวใหม่
(มาช้า)
(บ่วงกรรม, 2517 : 528)

(30) วิฑู : โถ ยายจั้น ยังเจ็บแผลอยู่หรือเปล่า
จ๊ะ นำขอโทษจริงๆนะ ไปให้หมอดูแลให้สักหน่อยดีมัย
(ทำร้ายร่างกาย)
(www.คุณย่า.com, 2544 : 726)

ตัวอย่าง (29) และ (30) ผู้พูดใช้การกล่าวขอโทษแบบตรง คือ มีการใช้คำว่า “ขอโทษ” และเพื่อให้ผู้ฟังรับรู้ ว่า นอกจากผู้พูดตระหนักว่าตนได้ทำความผิดต่อผู้ฟังแล้ว ผู้พูดยังแสดงความห่วงใยผู้ฟังอันเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้พูดให้ความสำคัญต่อผู้ฟัง

6.2 การสัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก
การสัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก
ลักษณะที่สำคัญของการแสดงวจนกรรมการขอโทษกลวิธีนี้คือ ผู้พูดจะใช้ถ้อยคำที่แสดงให้ผู้ฟังเห็นว่า ผู้พูดรับรู้ ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นความผิดของตนเอง และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขการกระทำดังกล่าวให้ดีขึ้นในอนาคตอันใกล้ นี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ฟังได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดในลักษณะเดิมของผู้พูด ดังตัวอย่าง

(31) เรวดี : เราไม่ได้ตั้งใจ ขอโทษค่ะ เรสัญญาว่าจะไม่เป็นอย่างนี้อีก
(มีปากเสียงเรื่องหึงหวง)
(บ่วงกรรม, 2517: 206)

(32) ก้อย : ก้อยเสียใจ ก้อยขอโทษค่ะแม่ ต่อ

ไปนี้ก้อยจะไม่ทำแบบนี้อีกแล้วค่ะ

(หนิเทียว)
(ชอย3สยามสแควร์, 2549 : 177)

ตัวอย่าง (31) และ (32) ผู้พูดใช้การกล่าวขอโทษแบบตรง โดยมีคำว่า “ขอโทษ” เพื่อเป็นการแสดงการยอมรับผิด รวมทั้งต้องการให้ผู้ฟังเชื่อมั่นว่าผู้พูดจะไม่ทำความผิดแบบเดิมซ้ำอีก ผู้พูดจึงใช้กลวิธีการขอโทษด้วยการให้สัญญากับผู้ฟังว่าในอนาคตผู้พูดจะไม่ทำความผิดเช่นนี้อีก

7. การขอร้อง

การแสดงวจนกรรมการขอโทษกลวิธีนี้ ผู้พูดมีจุดมุ่งหมาย ที่จะเรียกร้องให้ผู้ฟัง เข้าใจ เห็นใจ และไม่โกรธหาผู้พูดทำอะไรให้ผู้ฟังไม่พอใจ หรือผู้พูดกระทำให้ผู้ฟังเกิดความเสียหาย การใช้กลวิธีนี้ยังแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดให้ความสำคัญกับผู้ฟัง และต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้ฟังไว้ต่อไป การขอร้องผู้ฟัง จำแนกเป็นกลวิธีย่อยได้ 2 กลวิธี ได้แก่ การขอให้ผู้ฟังลืมนความผิดของผู้พูด และการขอความเห็นใจ

7.1 การขอให้ผู้ฟังลืมนความผิดของผู้พูด

ลักษณะเด่นของการแสดงวจนกรรมการขอโทษกลวิธีนี้คือ ผู้พูดจะใช้ถ้อยคำที่แสดงการขอร้องให้ผู้ฟังลืมนความผิดที่ผู้พูดได้กระทำต่อผู้ฟัง เพื่อมุ่งหวังให้ผู้ฟังยกโทษให้กับความผิดที่ผู้พูดได้กระทำไว้ดังตัวอย่าง

(33) เจตต์ : ผมไม่ได้ตั้งใจ ผมขอโทษ ลืมมันเสียเถอะนะครึบดา
(นอกใจ)
(นิยายในสายหมอก, 2553 : 78)

(34) หมอรัฐ : ลืมมันเสียเถิดบ่พามาบ่พามาต้องให้อภัยผัวของคุณ
(นอกใจ)
(ขอจำจนวันตาย, ล.2, 2520 : 583 – 584)

ตัวอย่าง (34) และ (35) ผู้พูดตระหนักดีว่า

ตนเองได้กระทำผิดต่อผู้ฟัง และความผิดนั้นถือเป็นความผิดที่รุนแรง ยกต่อการให้อภัย ผู้พูดจึงใช้กลวิธีขอให้ผู้ฟังลืมความผิดที่ผู้พูดได้กระทำต่อผู้ฟัง เพื่อไม่ให้ผู้ฟังระลึกถึงความผิดที่อาจกระทบกระเทือนจิตใจของผู้ฟังอย่างรุนแรงได้

7.2 การขอความเห็นใจ

ลักษณะเด่นของการแสดงวจนกรรมกรการขอโทษกลวิธีนี้ คือการที่ผู้พูดแสดงการกล่าวขออภัยเพื่อให้ผู้ฟังเห็นใจตน หรือเข้าใจตน เพื่อไม่ให้ผู้ฟังโกรธหรือไม่พอใจในการกระทำของผู้พูด การใช้กลวิธีนี้แสดงให้เห็นว่าผู้พูดให้ความสำคัญกับผู้ฟัง และต้องการเรียกร้องความเห็นใจจากผู้ฟัง เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้พูดและผู้ฟังต่อไป ดังตัวอย่าง

(35) ป้าตาด :เห็นแก่อิฉันเถิดเจ้าคะคุณ นึกว่าสงสารกรุณา อีเด็กคนนี้สติมันไม่ใคร่ดีจะบ้าๆ บอๆ มานานแล้ว

กลวิธีการกล่าวขอโทษ

1. การกล่าวคำแสดงเจตนาในการขอโทษ
2. การให้เหตุผล
3. การยอมรับผิด
4. การกล่าวแก้ตัว
5. การเสนอขอชดใช้
6. การทำให้คนฟังรู้สึกดีขึ้น
7. การขออภัย

(ขอโทษลูกคำที่ไม่ได้รับการบริการที่พึงพอใจ)
(หญิงคนชิว, 2531: 92 – 93)

ตัวอย่าง (35) ผู้พูดกล่าวขอโทษแบบอ้อม คือไม่มีการกล่าวคำว่า “ขอโทษ” หรือ “เสียใจ” แต่เป็นการใช้คำกล่าวที่ยอมลดตนเป็นผู้ด้อยกว่าผู้ฟัง ขอความเห็นใจให้ผู้ฟังเมตตาสงสาร ในตัวอย่างนี้จะเห็นว่าผู้พูดไม่ใช่ผู้กระทำผิดโดยตรง แต่ผู้พูดต้องแสดงความรับผิดชอบในฐานะที่ผู้พูดเป็นนายจ้าง (ผู้กระทำผิดเป็นลูกจ้าง) และกล่าวถึงข้อบกพร่องของผู้กระทำผิด เพื่อให้ผู้ฟังเห็นใจและยอมยกโทษให้

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาเรื่อง การกล่าวขอโทษในนวนิยายไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการกล่าวขอโทษที่พบในนวนิยายไทยจำนวน 40 เรื่อง จำแนกเป็นกลวิธีการกล่าวขอโทษได้ทั้งสิ้น 7 กลวิธีใหญ่ 14 กลวิธีย่อย ดังนี้

กลวิธีการกล่าวขอโทษย่อย

- 1.1 การกล่าวคำว่า “ขอโทษ”
- 1.2 การกล่าวคำว่า “เสียใจ”
- 1.3 การขอให้ผู้ฟังยกโทษให้
- 3.1 การตำหนิตนเอง
- 3.2 การกล่าวโทษตนเอง
- 3.3 การบอกว่าผู้พูดทำผิด
- 3.4 การแสดงความรู้สึกผิดหรือสำนึกในความผิด
- 3.5 การขอรับโทษ
- 4.1 การกล่าวโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น
- 4.2 การกล่าวว่าคุณพูดไม่มีเจตนาทำผิด
- 6.1 การแสดงความหวังโย
- 6.2 การให้สัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก
- 7.1 การขอให้ผู้ฟังลืมความผิดของผู้พูด
- 7.2 การขอความเห็นใจ

การใช้กลวิธีการกล่าวขอโทษแบบตรง ผู้พูดจะใช้คำกล่าวขอโทษมากกว่าการแสดงความเสียใจ เนื่องจากผู้พูดทราบดีว่าเมื่อผู้พูดกระทำผิด ผู้ฟังต้องการให้ผู้พูดยอมรับความผิดด้วยการกล่าวคำขอโทษมากกว่าการกล่าวคำว่าเสียใจ เพราะผู้ฟังอาจตีความได้ว่าการกล่าวคำว่าเสียใจ ผู้พูดเพียงแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือเสียใจในความผิดที่ตนกระทำต่อผู้ฟังเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากการกล่าวคำว่าขอโทษที่ผู้พูดแสดงเจตนายอมรับผิดอย่างเปิดเผย

ส่วนกลวิธีการให้เหตุผลจะพบมากเมื่อผู้พูดทำความผิดต่อผู้ฟังที่มีความสนิทสนมกับผู้พูดเป็นอย่างมาก เช่น คู่รัก สามีภรรยา บุคคลในครอบครัว เพื่อน และมักเป็นความผิดในลักษณะที่ทำให้ร้ายความรู้สึกของผู้ฟัง ในขณะเดียวกันการอธิบายเหตุผลจะพบการใช้บ่อยลงเมื่อผู้พูดทำความผิดที่ไม่รุนแรงกับผู้ฟังที่มีความสนิทสนมน้อย หรือไม่สนิทสนม

สำหรับกลวิธีการยอมรับผิด ผู้พูดจะใช้กลวิธีการบอกว่าเป็นผู้กระทำผิดมากกว่ากลวิธีอื่น เนื่องจากผู้พูดตระหนักว่าการกระทำผิดของตนคุกคามหน้าของผู้ฟังมาก ดังนั้นผู้พูดจะพยายามชดเชยการกระทำผิดด้วยการทำลายหน้าของตนเองด้วยการกล่าวยอมรับว่าผู้พูดทำความผิด หรือการกล่าวโทษตนเอง เป็นการตัดสินใจเชิงลงโทษว่าตนเองเป็นคนไม่ดี หรือการตำหนิตนเองที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดยอมรับในข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของBrown and Levinson ที่ว่าเมื่อผู้พูดคำนึงถึงหน้าผู้ฟังมาก ผู้พูดจะแสดงความสุภาพมาก แต่ถ้าคำนึงถึงหน้าผู้ฟังน้อย ผู้พูดจะแสดงความสุภาพน้อย ดังนั้นการที่ผู้พูดยอมทำลายหน้าของตนเองเพื่อรักษาหน้าของผู้ฟังด้วยการยอมรับผิด จึงถือว่าผู้พูดแสดงความสุภาพต่อผู้ฟังเป็นอย่างมาก

ส่วนในกลวิธีการกล่าวแก้ตัว จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้พูดจะใช้กลวิธีการกล่าวแก้ตัวในสถานการณ์ความผิดในระดับน้อย ปานกลาง หรือรุนแรง และใช้กับผู้ฟังที่มีความสนิทสนม และไม่สนิทสนม ทั้งนี้ผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อให้ตนเองพ้นผิด และเพื่อให้ผู้ฟังเห็นว่าความผิดที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากผู้พูดโดยตรง เช่น การกล่าวโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น การกล่าวหาว่าผู้พูดไม่มีเจตนาทำผิด

เพื่อเป็นการลดความรับผิดชอบที่จะเกิดขึ้น

กลวิธีเสนอขอใช้ พบว่าผู้พูดใช้กลวิธีเสนอขอใช้แบบไม่เจาะจงในสถานการณ์ความผิดที่ค่อนข้างรุนแรง เช่น การนอกใจ การผิดสัญญา เนื่องมาจากผู้พูดตระหนักดีว่าผู้พูดกระทำผิดมาก จึงคิดว่าไม่สมควรที่ผู้พูดจะเป็นฝ่ายเสนอสิ่งที่จะชดใช้ให้ผู้ฟัง แต่ความผิดนี้ ผู้ฟังควรที่จะเรียกร้องให้ผู้พูดชดใช้ในสิ่งที่ผู้ฟังต้องการมากกว่าเพื่อลบล้างความผิดของผู้พูด

กลวิธีการทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น พบว่า ผู้พูดจะใช้กลวิธีนี้กับผู้ฟังที่มีความสนิทสนมกันมาก เช่น คู่รัก สามีภรรยา บุคคลในครอบครัวเนื่องจากผู้พูดต้องการแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดรับรู้ และเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้ฟังด้วยการแสดงความห่วงใย หรือการให้สัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก ซึ่งถึงแม้ว่ากลวิธีการสัญญาว่าผู้พูดจะไม่ทำผิดอีก จะมีลักษณะคล้ายกับวัจนกรรมสัญญามากกว่าวัจนกรรมการขอโทษ แต่การที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำสัญญาว่าจะไม่ทำผิดอีกเป็นกลวิธีหนึ่งในการกล่าวขอโทษ เป็นการแสดงให้ผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดสำนึกในความผิดของตน และได้ให้คำสัญญาว่าจะไม่ทำความผิดในลักษณะเดียวกันนี้อีก ซึ่งถือเป็นการคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟัง ในขณะเดียวกันเมื่อผู้ฟังเป็นบุคคลที่ผู้พูดไม่สนิทสนม หรือบุคคลแปลกหน้า เช่น ลูกค้า เพื่อนร่วมงาน ผู้พูดจะไม่ใช้กลวิธีการทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น เช่น การแสดงความห่วงใย หรือการสัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก ทั้งนี้เพราะเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังค่อนข้างห่างกัน ผู้พูดจึงคิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแสดงความห่วงใย หรือการให้สัญญาว่าจะไม่ทำผิดซ้ำอีก การใช้กลวิธีการกล่าวขอโทษแบบนี้ น่าจะเพียงพอสำหรับการแสดงการยอมรับผิด

กลวิธีการขออภัย พบว่าใช้กับผู้ฟังที่มีความสนิทสนมกับผู้พูดเป็นอย่างมาก และเป็นความผิดที่ค่อนข้างรุนแรง เช่น การนอกใจ การปิดบังความจริง เนื่องจากผู้พูดเห็นว่าในความสัมพันธ์ที่สนิทสนม ผู้พูดสามารถขออภัยให้ผู้ฟังทำบางสิ่งบางอย่างให้แก่ผู้พูดได้ เช่น กลวิธีขออภัยให้ผู้ฟังลืมความผิดของผู้พูดหรือการขอความเห็นใจ

ผลของการวิเคราะห์กลวิธีการกล่าวขอโทษ

แบบตรงและแบบอ้อมที่ปรากฏในนวนิยายไทยทั้ง 5 ช่วงสมัย พบว่า ในสถานการณ์กระทำผิดหรือเมื่อผู้พูดต้องการแสดงความสุภาพต่อผู้ฟัง ผู้พูดจะใช้การกล่าวขอโทษแบบตรง โดยปรากฏคำว่า “ขอโทษ” หรือ “เสียใจ” มากกว่าการกล่าวขอโทษแบบอ้อมในทุกช่วงสมัย กลวิธีการกล่าวขอโทษที่พบการใช้มากที่สุดในการกล่าวขอโทษแบบตรง คือ การกล่าวแสดงเจตนาในการขอโทษร่วมกับกลวิธีการให้เหตุผล กลวิธีการยอมรับผิด กลวิธีการกล่าวแก้ตัว การเสนอขอชดใช้การทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น และการขอร้อง ตามลำดับ ส่วนกลวิธีการกล่าวขอโทษแบบอ้อมที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ กลวิธีการยอมรับผิด กลวิธีการกล่าวแก้ตัว กลวิธีการขอร้อง กลวิธีการทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น และการเสนอขอชดใช้

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษางานวิจัยเรื่องกลวิธีการกล่าวขอโทษในนวนิยายไทยนี้ พบว่า สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “หน้า” ของ Brown and Levinson

2. เมื่อเปรียบเทียบกลวิธีการกล่าวขอโทษของคนไทยที่พบทั้งสิ้น 7 กลวิธีใหญ่ 14 กลวิธีย่อย กับแบบกลวิธีการกล่าวขอโทษของ Cohen and Olshtain (1981) ที่กล่าวถึงกลวิธีการกล่าวขอโทษ 6 กลวิธีใหญ่ 10 กลวิธีย่อย ได้แก่

1. การกล่าวถ้อยคำแสดงเจตนาในการขอโทษ (IFIDs) แบ่งเป็น 3 กลวิธีย่อย

- 1.1 การกล่าวแสดงความเสียใจ
- 1.2 การกล่าวคำขอโทษ
- 1.3 การขอให้ผู้ฟังยกโทษ

2. การให้เหตุผล

3. การแสดงความรับผิดชอบ แบ่งเป็น 7 กลวิธีย่อย ได้แก่

- 3.1 การยอมรับผิด
- 3.2 การกล่าวว่าผู้พูดไม่ได้ตั้งใจทำผิด
- 3.3 การกล่าวอ้างว่าไม่รู้
- 3.4 การแสดงความรู้สึกผิด
- 3.5 การกล่าวโทษตนเอง
- 3.6 การเห็นด้วยกับการตัดสินใจของผู้ฟัง

3.7 การเลี่ยงความผิด เช่น กล่าวว่าเรื่องที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความผิดของผู้พูด การกล่าวโทษผู้ฟัง

4. การแสดงความห่วงใย

5. การเสนอขอชดใช้

6. การสัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก

กลวิธีการกล่าวขอโทษที่พบในงานวิจัยนี้ กับกลวิธีการกล่าวขอโทษของ Cohen and Olshtain (1981) มีความใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ในกลวิธีที่ 1 การกล่าวถ้อยคำแสดงเจตนาในการขอโทษ หรือการกล่าวขอโทษแบบตรง มี 3 กลวิธีย่อยเหมือนกัน คือ การกล่าวคำขอโทษ การกล่าวแสดงความเสีย และการขอให้ผู้ฟังยกโทษ และในกลวิธีที่ 2 การให้เหตุผล

ส่วนในกลวิธีที่ 3 ของ Cohen and Olshtain เป็นกลวิธีแสดงความรับผิดชอบ เนื่องจาก Cohen and Olshtain มองว่า เมื่อผู้พูดกระทำผิด ผู้พูดจะแสดงความรับผิดชอบด้วยการตำหนิตนเอง การโทษตนเอง การแสดงความรู้สึกผิด หรือการเห็นด้วยกับผู้ฟังที่จะตัดสินว่าผู้พูดเป็นผู้กระทำผิด แต่ในขณะเดียวกัน Cohen and Olshtain ได้จัดการเลี่ยงความผิดไว้ในกลวิธีการแสดงความรับผิดชอบด้วย เนื่องมาจากแม้ผู้พูดจะแสดงความรับผิดชอบในการยอมรับผิด ขณะเดียวกัน ผู้พูดก็พยายามเลี่ยงความผิด เพื่อให้หน้าหน้าความผิดของตนเบาบางลง ด้วยการกล่าวโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น หรือการกล่าวหาสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นความผิดของผู้พูด ซึ่งผู้วิจัยมองว่าในเรื่องของการกล่าวเลี่ยงความผิด ไม่ควรอยู่ในกลวิธีการแสดงความรับผิดชอบ เพราะผู้พูดมีเจตนาที่จะกล่าวแก้ตัวเพื่อให้พ้นผิดมากกว่าการแสดงความรับผิดชอบด้วยการยอมรับผิดในงานวิจัยนี้ จึงแยกกลวิธีการกล่าวเลี่ยงความผิดออกจากกลวิธีการแสดงความรับผิดชอบตามแบบจำลองของ Cohen and Olshtain มาเป็นกลวิธีที่ 4 การกล่าวแก้ตัว และให้กลวิธีแสดงความห่วงใยผู้ฟัง กับ กลวิธีสัญญาว่าจะไม่ทำผิดอีก รวมอยู่ในกลวิธีการทำให้ผู้ฟังรู้สึกดีขึ้น เพราะไม่ว่าจะเป็นการแสดงความห่วงใยผู้ฟัง หรือ การสัญญากับผู้ฟังว่าผู้พูดจะไม่ทำผิดเช่นนั้นซ้ำอีก เป็นกลวิธีที่ผู้พูดพยายามทำให้ผู้ฟังรู้สึกพอใจทั้งสิ้น

สำหรับผลการวิจัยของ Holmes (1990) ที่ศึกษาวัจนกรรมการขอโทษของชาวนิวซีแลนด์ พบว่า

มีความต่างกันในแง่ของการจัดกลุ่มกลวิธี กล่าวคือ พบว่าการแสดงวัจนกรรมการขอโทษของชาวนิวซีแลนด์มีทั้งสิ้น 4 กลวิธี ได้แก่ การกล่าวคำแสดงเจตนาในการขอโทษ การยอมรับผิด การกล่าวแก้ตัว และการสัญญาว่าความผิดเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นอีก โดยได้รวมกลวิธีเสนอขอใช้ไว้เป็นกลวิธีเดียวกับการยอมรับผิด ในขณะที่งานของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541) จีร์รัตน์ เพชรรัตน์โมรา (2544) และอันธิกา ธรรมเนียม (2549) จำแนกการเสนอขอใช้ไว้เป็นอีกกลวิธีหนึ่ง ซึ่งงานวิจัยนี้ได้จำแนกการเสนอขอใช้เป็นอีกกลวิธีหนึ่งเช่นกัน เนื่องจากผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เมื่อผู้พูดใช้กลวิธีการยอมรับผิด ผู้พูดมีจุดประสงค์หลักที่จะแสดงถึงการยอมรับความผิดที่ผู้พูดกระทำต่อผู้ฟัง และเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการกล่าวตำหนิตนเอง การบอกว่าผู้พูดเป็นผู้ทำความผิด หรือการแสดงความรู้สึกผิดต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่เมื่อผู้พูดใช้กลวิธีเสนอขอใช้ ผู้พูดมีจุดประสงค์หลักที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่ผู้ฟังเพื่อเป็นการชดเชยความผิดที่เกิดขึ้นมากกว่าการกล่าวเพื่อแสดงการขอโทษเท่านั้น

นอกจากนั้นแล้ว งานวิจัยนี้ยังพบการขอให้ผู้ฟังยกโทษให้เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Cohen and Olshtain (1981) ซึ่งได้จัดกลวิธีการขออภัยให้ผู้ฟังยกโทษให้เป็นกลวิธีย่อยของการกล่าวคำแสดงเจตนาในการขอโทษ เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ ส่วนในงานวิจัยของทัศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (2541) จีร์รัตน์ เพชรรัตน์โมรา (2544) และอันธิ

กา ธรรมเนียม (2549) ไม่พบกลวิธีการขอให้ผู้ฟังยกโทษ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษากการกล่าวขอโทษในนวนิยายไทย พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจและสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ ดังนี้

1. งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษากการกล่าวขอโทษในนวนิยาย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่ ปัจจัยเพศ วัย สถานะทางสังคม และระดับความสนิทสนม ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีกล่าวขอโทษ ดังนั้นจึงน่าจะมีการศึกษาประเด็นดังกล่าวต่อไปเพื่อเปรียบเทียบว่าปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธี การกล่าวขอโทษของคนไทยอย่างไรบ้าง
2. ข้อมูลในบทสนทนาของตัวละครในนวนิยาย พบว่ามีการใช้วัจนกรรมอื่นๆ เช่น วัจนกรรมตำหนิ วัจนกรรมการปฏิเสธ วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ จึงน่าสนใจที่จะศึกษากการตำหนิ การปฏิเสธ หรือการแสดงความไม่พอใจ เพื่อดูว่ามีการใช้กลวิธีต่างๆ เหล่านี้ในนวนิยายไทยอย่างไรบ้าง
3. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกลวิธีการกล่าวขอโทษในนวนิยายไทย ดังนั้นจึงเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาเรื่องการตอบรับการขอโทษ ซึ่งถือเป็นผลัด 2 หรือผลัดในคู่ของถ้อยคำ เพื่อศึกษาว่ามีการใช้กลวิธีการตอบรับการขอโทษในนวนิยายไทยทั้งด้านการตอบรับ หรือการตอบปฏิเสธการขอโทษอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- ก.สุรางคมวงค์ (นามแฝง). (2546). **ความคิดคำนึง**. กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม
- _____ . (2531). **หญิงคนชั่ว**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- กนกวลี พจนปกรณ์. (2547). **จะเก็บรักไว้มิให้หลุดลอย**. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- _____ . (2549). **ชอย 3 สยามสแควร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- _____ . (2554). **โถงสี่เทา**. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี
- _____ . (2533). **นิยายในสายหมอก**. กรุงเทพฯ: เพื่อนดี.
- จรีรัตน์ เพชรรัตน์โมรา. (2544). **การศึกษากการขอโทษของผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมต่างกันในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดวงใจ (นามแฝง). (2517). **บ่วงกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรดดิ้ง.
- _____. (2544). **www.คุณย่า.com**. กรุงเทพฯ: อักษรโสภณ.
- ดอกไม้สด. (2514). **ศัตรูของเจ้าหล่อน**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- _____. (2514). **ผู้ดี**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- ทมยันตี (นามแฝง). (2552). **นางเอก เล่ม 1-2**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.
- ทัศนีย์ เมฆดาววัฒนา. (2541). **วัจนกรรมการขอโทษในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิจ นันทวัน. (2505). **ความผิดครั้งแรก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร: แพร่พิทยา.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. (2543). **ใต้เงาตะวัน**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- พ.เนตรรังสี (นามแฝง). (2507). **โลกละคร**. ธนบุรี: กรุงธน.
- รพีพร (นามแฝง). (2520). **ขอจำจนวันตายเล่ม 1-2**. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2556). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2548). “ภูมิหลังนวนิยายไทย” ใน **ทางสายใหม่แห่งวรรณกรรมไทย: ทัศนวิจารณ์ต่อนวนิยายยุคแรก**. กรุงเทพฯ: ชมนาด.
- เรียงเอง (นามแฝง). (2548). **เมืองนิมิต**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: กระท่อมป.ล.
- วรรณ เพื่อจงจรศักดิ์. (2548). **ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการขอโทษของคนญี่ปุ่นและคนไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีบุรพา (นามแฝง). (2548). **โลกสันนิบาตและชีวิตสมรส**. พิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.
- โสภาค สุวรรณ (นามแฝง). (2540). **ปมพิศวาส เล่ม 1-2**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- หลวงวิจิตรวาทการ, พลตรี. (2522). **อมตะนิยาย 3 เรื่อง 3 รส “บุรุษอาธรรม”**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เสริมมิตรบรรณาการ.
- อันธิกา ธรรมเนียม. (2549). **การแสดงวัจนกรรมการขอโทษของทหารบก**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อากาศดาเกิง, หม่อมเจ้า. (2546). **ละครแห่งชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2527). **สภาพของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ศิลปาการ.
- อุปลัมภ์ กองแก้ว. (2554). **ตลาดอารมณ์**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- Bergman, M. L, and Kasper, G. (1991). The Interlanguage of Apologizing Cross-cultural Evidence. **Hawaii Working Paper**. (10): 139-176.
- Brown, P. and Levinson, S. C. (1987). **Politeness: Some Universals in Language Usage**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chen, R. (2001). Self- Politeness : A proposal. **Journal of Pragmatics**. (33): 87-106.
- Cohen, A. D. and Elite, O. (1981). Developing a Measure of Socio-cultural Competence: The Case of Apology. **Language Learning**. (31): 113-34.
- Holmes, J. (1990). Apologies in New Zealand English. **Language in Society**. (19): 155-159.
- Songthama Intachakra. (2001). **Linguistic Politeness in British English and Thai : A Comparative Analysis of Three Expressive speech Scts**. Ph.D. Thesis. London: University of London.